Louis Pascau

Tazio Carlevaro

Nova edito: 2019

# Modern Ido-Poeti

Unesma aparo en 1981

Editerio "Hans Dubois"
CH-6500 Bellinzona

*Libro originale preparita por Ido-publiko*

Autori: Louis Pascau, Tazio Carlevaro.



Editerio: "Hans Dubois", che Tazio Carlevaro, Viale Giuseppe Motta 32, CH-6500 BELLINZONA (Suisia)
tcarlevaro@bluewin.ch

Atencez
Ja en 1981 ni probis kontaktar omn autori, por querar la permiso riproduktar la texti quin ni previdis por ca libreto. Tamen, ne omnin ni sucesis kontaktar. Ni pregas eventual ne-kontaktiti, skribar al hodial redaktero di ca nov edituro.

Dato dil unesma edito: decembro 1981
Dato dil duesma edito: marto 2019

# Kontenajo dil libro

# Kom prefaco

Amiki, qua temeraro pretendus definar poezio ?

Ol esas nedefinebla, ol es diversa infinite. Sive rezono, sive senti, sive sentimenti, sive fantazio, sive foleso konfidas su a la Muzi. Ula poeto paktas kun Apolon; altra, kun Dionizos. Polimnia exaltas Paulus, Erato karezas Petrus. Unu parfinas versi quale sorgem orforjisto, altru gamboligas libere la vorti quale kavalyuni en agro. Hike, vi admiras flori; ibe, anmo montras su. Ta poemo fluas limpide, olca misterioze velizesas. Furio, gracio, amo, odio, prego, malico, laudo, gayeso, tristeso, deziro, sajeso... tota homo interesas poezio. Ol aptesas salvar homaro de *robotesko. Ni oportune divinez ta chanco poeziala ! Ni aceptez tam bone la formi stranja kam la familiara formi ! Nula linguo interdiktesas a la poeti. Nula linguo plu bezonas poezio, kom homal expresuro, kam linguo internaciona, qua ambicias interkorespondigor la populi.

Yen do ca modesta kolekturo. Ol unionas l' Oriento kun l' Ocidento. Hike, koncernesas nur recenta verki pruvanta ke Ido ankore vivadas. Antea poemi aparis od aparos en la tritoma Antologio da Andreas Juste, de olqua ja du tomi editesis.

Utinam singlu trovez, hodie, en ca pagini, ula plezuro, e mem, esperinde, ulo plusa !...

Lui Pasko

## *Andreas Juste*

« Kelka noti por mea propra biografio ? Ho ve ! ka tu ne lektis la naraco pri Peter Schlemihl, qua havis nul ombro ? Quaze simile me havas nul biografio. Nul voyajo, nul milito, nul partiso, nul funciono, nul ordeno, nul aventuro.

«E tamen me vivas !

«On povas nur asertar, ke me naskis en yaro 1918, baptesis Andreas, e ke Juste esas la nomo di mea gento. Pluse anke, ke me laboras kom advokato, maxim ofte por povra homi, ed ipsa pasable povra.

«Ultre lo nur fluado di movanta pensi e kompozo di multa verki. De sur la marjino, de exter, me spektas la sociala texto: ibe nul plaso por me.

«Kande super la vicina parko flugas pigo, me salutas ta vivanta simbolo, nam en Nederlandana linguo lua nomo esas ya “De Ekster” (en olima skribo: “de exter").

Tamen me ne obliviez ta bela jorno en Ticino en yaro 1971, kand on salutis me kom poeto-laureato. Pro kanto en Ido, pri Europa, ed en lando di ne-obliviit ancestro. To esis l’ evento di mea vivo. »

**L’ argironeto**

On dicas, ke l’ Argironeto
(Tal esas ya la granda nomo,
Quan por ta mikra bestieto
Inventis olim granda homo)

Es araneo originala:
Lu povis ya trovar moyeno
Vivar en aquo riverala
Dum longa tempo sen ul jeno.

Aeron tamen lu bezonas
Por respirar, l’ argironeto,
E por ta skopo lu fasonas
Per sua silko mikra reto.

En ta saketo lu provizas,
Klozante sorge, bon aero,
Ta baloneton ferme sizas
E brave plunjas en rivero.

Lu natas vers la profundajo
Por sua aventuroza turo
E lu nur havas kom bagajo
Ta diafana provizuro.

Nun la plunjeri imitas grave
Argironeto, ta maniero,
Li natas en la maro brave
Portante kompresit aero.

E ni poeti, ni qui prizas
La naturala splendideso,
En nia mento ni provizas
Kelka guteti de beleso:

Auroro , flori, peizajo,
Serena versi, dolca kanti,
Tal es por ni lejer bagajo
Por la nostalgioz instanti.

**Nubi**

La nubi, quin la vento chasas
Prizentas magial spektaklo:

En blua cielo
Yen formi voluta;
Yen alta kastelo
Kun turmi akuta,
Ma drako minacas,
Qua supre flotacas.

Nun sua kapon il abasas
E shokas lente la pinaklo:

Disfalas la muri
E l’ alta krenelo,
Ed ombra konturi
Dil bela kastelo,
E lua ruino
Divenas kolino.

La drako esas nun batelo
E granda segli esas l’ ali.

E vice posterno

Facita belforma,
To esas kaverno,
Qua beas enorma,
Ed apud la klifo
Aparas nun rifo.

Ma fugas ja ta griz pelmelo,
E venas trupo de kavali:

Fantome li kuras
Sen irga bruiso,
E sempre li duras
Glitar ad abiso,
Qua semblas la skopo
Di sua galopo.

Desvolvas su nun omna-parte
Imensa sharpo de muslino.

Ma ka ne plus ventas ?
Ho, nova marvelo,
Quo subite eventas ?
En tota cielo
Sur blua gazoni
Pasturas mutoni.

Ho vento, tu desegnas arte
En nubi ed en imagino !

Por povra poeto
To semblas miraklo:
Kun sempra dileto
Lu juas spektaklo
E bel peizaji
Sen irga voyaji.

**Sonjo-soni**

Nu, qual esas ita soni ?
Kad es perli, qua disfal-
En kalico de kristal' ?

Quale stranj es ta resoni,
Ka la tinklo tre lontan
Di ul klosho porcelan ?

Ka liuto di princino
Expektanta sur la rivo
Di la maro dolc arivo ?

Ka ploranta violino
Expresanta quale voco
Lo profunda dil emoco ?

Ka bruiso di fonteno
Gorgeanta lor somero
Kun aromo di roziero ?

Ka la kanto di sireno,
Qua, natante cirkum roko
Lansas la luriv advoko ?

Ka la harpo di poeto,
Qua deplor- la nobla morto
Di Arthur la dolca forto ?

Ka la jemo di profeto,
Qua lament en nokt' obskura,
Nam li vidas lo Futura ?

(Revado da pesimisto)

**La semero**

Tu ne savas, ho semero
Laboranta lor vespero,
Ka tu vidos la rekolto.
Tu parfinas, kun fervoro
Tua bel e bon laboro.

Ni l' Idisti, esas tala:
Sen diskuti shikanala,
Kun espero, kun plezuro,
Ni ya semas por futuro.

**Soneto**

Ho vi qui vivas for la trista turbi,
Milkapa monstri forta ma steril,
E for la richa sklavi qui defil-
Sur tro luxoza stradi di grand urbi,

Vi qui for la fumuri dil suburbi
Plenigas verko simpla ed util
Kun anmo klar e kordio humil
Sen suciar la tribual perturbi,

Vi qui ne perdis la naskala yuro
Sequar la nobla ritmo dil naturo,
Sen subisar la pekunial opreso,

Ho vi, l' ultimi forsan del mortivi
Qui juas tale homo-digna vivi,
Ka vi koncias via feliceso ?

(Yen mikra poemo cherpita de la serio *Petri an voyo*, en japoniatra formo)

De la palaco
Nur un kolono restas
En sola staco;
Ed ibe sur la kresto
Cikoniala nesto.

**Olim e nun**

Tri yarmili o quar ante nia epoko
Sur la stepo imensa kavalkis l' ancestri,
E sencese li migris de loko vers loko
Segun harda imperi di sua klan-estri.

Ho primavo barbar, misterioza nomado,
Me dezirus savar tua vivo e senti,
Pri tu ofte me rev- e per l' imaginado
Iluzionas vidar trans pasinta yarcenti.

Trairinte dum hori planaji e vali,
Por drinkar nun li haltas an bordo di pondo;
lta homi, qui povas dresar la kavali,
Ita viri potent es la mastri dil mondo.

Li anime diskutas, nam morge la bando
Must- iror trans imens ed obskura foresto;
Da la chefo luktema tal es la komando;
Por invado subit e por plusa konquesto.

Li feroce kombatos, li spolios trezoro,

E pos vinko rivenos kun trupo de sklavi,
Ili raptos sucino, plu bela kam oro,
Ed ocidos — pro quo ? pro la yuro dil glavi.

Poke chanjis la homi depos ta periodo:
Vice glavi de bronzo li uzas nun bombi;
Li ne chanjis la skopo, ma nur la metodo,
E Homaro tracizas la marcho per tombi.

Kad eventis sur tero, ho ve, nul progreso ?
Forsan, nam por agar lo feroc e lo mala,
Progresinte rapide pri hipokriteso,
Nun la homi deziras pretexti legala.

L' oficala decido da mala potento,
Qua misduktas populo vers fola destini,
To permisas a li kun la paco dil mento
Agar furti honest e legal asasini —

Ve, ho frati, sur ta lakrimoza planeto,
Ka nultempe audesos pacala melodio ?
Ka ni tandem komprenos ke nula dekreto,
Nula lego yustigas l' opresi e l' odio ?

Ka ni audos sen shamo la vorti olima
Di la yun Antigona, qua per sua klamo
A ni sempre advokas per moto sublima:
Ne per odio me naskis, me naskis por amo.

# *Hans Brismark*

Hans Brismark, sueda mediko, honorala prezidero di Uniono por la Linguo Internaciona, mortis evanta 87 yari, en 1976. Il esis aktiva idisto, ed okazionale skribis anke poemi.

**La matro mortinta**

Tu foriris matro, ma pro quo ?
me questionis, kande la vespero venis,
e la silenco regnis en la chambro.
Nula manuo karezis mea vangi,
nula dolca voco dicis mea nomo.
Pro quo tu iris, matro ?
Tu esis tante bel e nobla,
tua kordio tante kompatema.
Quante ofte tu forprenis
mea doloroz lakrimi
e konsolacis mea kordio !
Tu foriris, matro !
Ka me ne itere vidos
la marveloza brilo dil okuli tua ?
Ka me nur en la memoro audos
tua simpatioz parolo ?
Ne plus me presos tua varma manui,
e ne plus me dicos, ke me amas tu ?
E me klamas: matro, matro !
Ka tu audas me ?
Nur la silenco esas la respondo,
e me ploras, ploras;
ma nulo konsolacas mea kordio.

## *Kozi Sato*

Kozi Sato, japoniano, naskis en Tokyo (Japonia), yel auroro dil 5-a di mayo 1926; il docis angla linguo en alta skolo. Il diplomizesis pri ta linguo, e pri sociologio. Dum plura yari, habitante Nagasaki, il esis profesoro che blindaro e praktikis la sistemo “Braille”.

**Kanto dil elektro-turmo**

Rango de distanta agri ube nulo videsas... la trista, sola grondo dil elektro-turmo !
En la nivanta cielo.
Tensante sua brakii, ol subisas forta, subita ventego e harda, alta batado di to quo kuras en olua korpo.
Ti qui regardas lu sola, servanta la fora, ne-dormanta urbi, esas nur poeto e kapricoza voyajanto.
Ye vespero dil monti ed agri di Aizu, kande la longa ombri dil elektro-turmo ne plus videsas, mikra lumi lumeskas, che la vilaji qui stacas shultro apud shultro.
Ho ! kara luni dil civilizeso, quin la farmisti regardas tranquile.

(segun Koichi Mitani, en trad. da Kozi Sato)

**"Haiki"**

tradukita da Kozi Sato

Printempa maro
luladas e luladas...
muevo dormetas (segun Jitoku)

La pasereto
lud- en garden-angulo...
ne forirante (segun Koyo)

Printemp-vespere
venis invito-karto...
por teatrajo ! (segun Chinshino)

April-voyajo:
lente me trapazadas
lunoza nokto (segun Kochoku)

La vilajani
exercas ye kavalo
vespercenizo (segun Kakiyamabushi)

Dika omleto !
Es vintrala vakanci…
Matro… infanto… (segun Sennyo)

Trans lilio-monto
me ariv- al vilajo
Flor-albizita (segun Hekigo-do)

Per vesper-vento
omna la blanka rozi
movas e movas (segun Shiki)

La dekorajo
dil komprata kavalo:
printempa vento (segun Getsujo)

Matsushima !
tre bela Matsushima !
Matsushima ! (segun Basho)

Akompanante me
ombro mea retrovenis.
Tre bela luno ! (segun Sodo)

Esante lavita
la tombo di mea infanto
lun-lumizesas (segun Toshino)

La klara luno !
Akordeono sonas
en la batelo (segun Rijin)

En la dometo
dil monto-paseyo
peonio — bela ! (segun Shuoshi Mizuahara Naiko)

Kantas kukulo.
obliviita lumo
dil monto-templo (segun Gryokusetsin)

**Printempo**

Aden la busho
di februaro
sonas torento

Printempa koldeso !
Princino Kaguyahimo
en la bambuo

El ne par-donas
Sua labii a me
kolda printempo !

Lumi dil templo
quaza printempo
venas vespero !

**Somero**

Tre kurta nokto !
Esas puerino
en puer-balneyo.

**Autuno**

Kolda autuno !
Sonadas la torento
Plue plue

Autuna vento !
La grandega vazo
tote sen flori.

**Vintro**

Sonadas kloshi
dil kristnasko-festo
lunoza nokto !

Kristnasko-festo !
Steli bele briladas
ek oriento.

Sacerdoto
polisas sua shui
por kristnasko-festo.

## *Boris Aaronov*

Sovietala civitano, de Kiev, Aaronov esis konocata en la tota idista mondo ja de 1927; lore il adheris al florifanta sovietala Ido-movemento. Il esis docisto profesionala: longe il docis anke Ido a pueri ed a yuni di sua skolo. Il ne skribis multa poemi: generale, nur por okazioni specala.

**Nia kansono**

(dedikita a Renkontri amikala, Kiev, 1970)

Suno brilas gaya,
cielo nenuboza,
ni marchadas kune
joya, kurajoza !

Omni es amiki,
omni es egala,
nula enemiki -
union' fratala !

Kredas ni, ke venos
tempo expektanta
e popul' omnube
esos parolanta

en Helpanta linguo,
linguo ideala
por ke sempre vivez
Union' mondala !

Hisez do plu alte
nia red standardo !
Brilez nia Stelo !
Flugez nia kanto !

Sonez Ido-voco
tra la mari, monti
por ke omni videz
klara horizonti !

## *Mirosław Więchowski* ("VEX")

Olim aparis sub pseudonimo "Vex", precipue en *Progreso*, tre interesiva modernastila poemeti. L' autoro di ta poemeti naskis en Warszawa yel 29a di aprilo 1945. Il studiis en elementala skolo de 1952 til 1958, en gimnazio de 1958 til 1962, en alta skolo politeknikala di Warszawa de 1962 til 1969. De 1970 til 1976 il laboris kom asistanto en l' Instituto di Fundamenti di Elektroniko, ed en sama tempo il frequentis kursi pri matematiko e pedagogio en l' Universitato di Warszawa. En decembro 1976 il translojis ad Uppsala (Suedia), ube il sucesoze studiis la komputorcienci ed employesis.

**Papiliono**

En sua palmeto
Mikra puerino klozis flava papiliono.
El turnesis
Aplaudis la manui
Amuzite kureskis renkontre me —
Kun la fingri flave makuloza del sango dil papiliono
Qua trovabis lojeyo e tombo
En elua palmo klozit...

**Relato**

Pro quo
lektante pri l' morto acidental
di un homo
ni kompatas
ni ploras
dum ke la morto di centamili
es por ni nulo plu
kam statistiko ?

**Pro quo ?**

Me skribas poemi poemachi versi versaji poeziaji poezifuri.
Nam, regretinde,
Oli ne savas skribar su ipsa.

**Timo**

Me timas polvo, psikologio e sociologi quin me lektas;
Me timas radioaktiveso ed LSD,
Automobili e fumuri,
Generali ed arboro-abatisti...
    E pose
Me oblivias e me aceptas ca risko
Sive me esperas, sive ol atraktas me;
    Anke tu Ion facas
    Do pro quo tu ne kaptas tua kapo per la manui
    Kande jurnali anuncas venenizo di ankore un rivero ?

**De ube savar**

Se cirkum tu
Granda homi ne trovesas
E tamen granda kozi eventas
    Do lore TU es homo granda -

Ma qua kozi es grand e qua homi...

**(sen titulo)**

Lo nepercepteblan perceptar
Nomar
Klozar per vorto.

    Tu ne es omno — tu dicas —
    La folion falanta
    On ne riapartenigos a l' arboro.

**Eroro**

Me volis dicar a lu
Ke lu ton ne facez.
Me savis...
Se lu ton facos...
    Me volis
    Ke lu ne facez eroro facit olim da me.

Lu ne kredos
Lu facos to.
Nun lu volos dicar ton ad altru.

Me volas dicar a lu ke lu ton ne facez
E ne realigez mea next eroro...

**Tu**

Tu evas duadek yari -
Tua pektoro es hard
E la kapon tu fiere tenas sur la kolo,
Ube mem un rugeto ankore trovesar ne darfas.
Tu sentas tu tante superba koram l' oldini
Nam tu savas
Ke nultempe tu esos olda...

Tu evas triadek yari —
Tu ja savas ke pos atingar la zenito
On povas nur decensor.
Ma tu ankore kredas povar
Plulongigor la sejorno ibe,
Sub la maxim lumoza sunradii,
Tante, quante tu volas...

E pose —
Tu savas nultempe riesor yuna
E tu regardas la fiera yunini
Sen envidiar li, indulgeme.
Tu ya savas anke
Ke li devos travivar ipsa
(nam es desposibla trovar remplasanto)
Lo sama quon experiencabis tu
Por klozar la cirklo eterna.

**Nia domo** I

Ulu kriblagis tra l' fingri
La tota tero
La omna astri
La omna kozi qui es —

Ulu facis la monti ek monti
E la vali ek vali —
Ulu lansis ideo
Ulu suportis ol —

La semanto omnopotenta ne vartis la rekolto
Il renuncis la mondo

La homi
La domo en qua saminstante
Es la viv', es la morto.

**Nia domo II**

Sur nia tero (ne tam granda kam ni volas)
Onyonatre ronda
La homuli esadas fatigata
La homini doloroze parturas la homidi
La homi eterne serchas lo neparserchebla...

Sur nia tero (ne tam bela kam ni volas)
Mi despacas kun nia vicini
Ni falias komprenar nia proximi
Ni dessorgas nia domeni
Nam ni sorgas destruktar ti di altri.

En nia domo l' infanti questionas
Pri l' aferi nerespondota
Nam ni la respondon ne savas
O — savante ol — ne aplikas.

Do (do ?) ni fugas
Ad explori dil kosmospaco
Celante nia struchala kapi
En la sabli di Marso...

## *Nikolay Gaponenko*

Nikolay Gaponenko esis sovietala civitano, ukrainano, e habitis Kiev. Pri ilu ni savas poke: regretinde tro ofte inquesto-letri pri biografio restas ulube... nerespondizita. Ni savas nur ke il partoprenis la liberigiva milito kontre la naziista armeo, e ke il mortis kelka yari ante la unesma edito (1981).

**Por ke la viv' ne pasabez vane**...

Me konocis homo en Armeo,
Lu repozas nun en tomb' areo:
Ma Lu kurajoze en kombati
Defensabis mult popul-gefrati.
    Ilu mortis inter multa morti,
    Tala esis Lua fina vorti:

Por ke la viv' ne pasabez vane —
Ne disipez la forci dil kordio !
Ne stagnez — e durez adavane !

Por la homi vivar — to es joyo,
Inter voyi nombroz — yen la voyo
Montranta di bel vivo l'exordio.

(30.IV.1966, Kiev)

**Naskez por krear bel vivo !**

Floro naskis sub arboro...
Sun' salutis nasko-horo...
Ciel' ridetis, joyis blua
De senfin altego lua...
    Ornez la homala vivo
    Ho, floreto — joyo nia !
Sub la Luno infanteto
Apareskis... sur Planeto,
Nia kordii rideskas,
Kantas, joyas, feliceskas...
    Kreskez por krear bel vivo,
    Ho, homet' — espero nia !
Ma sub Suno, Luno... — bombi ...
Lansas tondri... morti... tombi...

Li mortigas la floreti...
Li mortigas l’ infanteti...
    Saja homi, haltez tanki !
    Haltez krueloza yanki !
    Ho, cesigez la horori !
    Homi, salvez nasko-hori
    En Panama, en Vietnamo...
    Pro liber’, Frateso, Amo !
Por ke Pac’ lumizez Mondo -
Homi kune facez Rondo !
Flori naskez sub arbori !
Sub la Luno — infanteti !
Sun’ salutez nasko-hori
Sub la steli e planeti !
    Homal kordii rideskez !
    Kantez, joyez, feliceskez !
    Naskez ! Kreskez ! Esez viva
    Nov homet’ — Espero nia !

(1.VI.1966, Kiev)

**Testamento**

Kand’ me mortos, vi sepultez
Men en tomb-areo,
Meze di la Stepi larja
En Ukraina mea;

Ke me videz l' agri vasta,
E Dnipro e monti,
Ke me audez sempr’ mujanta,
Bruisanta ondi !

Men sepultez e revoltez
Por ruptar opreso;
L' enemika sangon varsez
Pro liberigeso !

En familio homara,
Nova e libera,
Rimemorez me per vorti
Kordial, sincera.

(Poemo skribita da famoza ukrainana poeto Taras Shevchenko /1814-1861/, ye 1845, e tradukita da Gaponenko en 1966)

**Pensi mea, pensi mea...**

Pensi mea, pensi mea,
Vi trublas la mento !
Pro quo plenigas vi paperon,
Trista e dormanta ?

Pro quo vento ne dispersis
Vi qual step-polveti ?
E chagreno ne dormigis
Vin qual filieti ?

Pensi mea, pensi mea,
Filii mea, rozi !
Vin me kreis e sorgadis —
Ub' me vin enpozos ?

Irez vi ad Ukraina
Matro-land' unika,
Kom orfani senhemala ! -
Me — perisos hike.

Trovos vi la kordio bona,
Audos vort' sincera !
Vi vereson ibe prizos,
Ed glorio vera...

Adkarezez Matro mea,
Ukrain' amanta,
Mea filiin senhema,
Kom tua infanto !

(Taras Shevchenko)

**Kolombi flugez** !

Ho, flugez vi, kolombi kara,
Haltigos vin obstakli nul,
Kunportez tra la monti, mari
Nia salut' ad mond-popul'.

Se venti super Ter' jemeskos,
Komencos ciel' pro sturm' tondrar,
Del voy' vin sturm' ne deturneskos,
Milan' ne povos vin kaptar !

Por la felico ed libero
Kolombi flugez ad-avan',
Homar' observas grand-espere
Via flugado Pac-vokant !

Vi flugez tra brilant Auroro,
E tra timendo tenebroz,
Advokez mondon a Laboro,
Ad vivo joya e pacoz !

(Famoza kansono sovietala, muziko da I. Dunaevskiy, vorti da M. Matusovskiy. Tradukita da N.G., 1958)

# *Michel Bouts*

Michel Bouts, kande il esis recent idisto, quik atraktesis dal posibleso versifar en Ido. Il skribis tre bela poemi, qui aparis precipue en *Progreso*. Ho ve ! Regretinde, pro diversa trauri grava e doloroza qui frapis il, en granda desespero, il livis domo, vilajo, e desaparis, tale ke nia inquesti che la lokala autoritati indikis, ke "il livis la regiono sen lasir la nov adreso". Lore, en Bazouges, La Pérouse, il ne plus vivis. Nulu savis adube il iris...

**Manuo mea**

M a n u o , dil cerebro tam anteno kam servanto,
Irga qua trezorin il deskovras o genitas,
Vane la kreero sen tua helpo pretendas
Maturigar oli per sua nura spirito.
Omno quon l' okulo o la orelo konceptas
Per fingri habila pokope formacesas.
L' intelekto laboras de ta kruda materio,
E yen, jus-naskinta, l' infanto de nia revo.

**Ad ula poeto**

La trezori-serchemo
Transiras mont' e mari
Perdante sua spensi
Por la viv' o la morto.
Povra durstanto d' oro,
En mezo dil dezerti
Persequas il la sonji
Qui duktos il a nulo.

Quante plu kompatinda
Ta qua por rara versi
Ad omna dementesi
Duktas la mento sua !
Ta truver' egarita
Ja klozinta l' okuli
Sur povra flava lauri
Vartos la dormo lasta.

Se tu perdus la Nordo
Tu jacus en kateni
Meze di la perversi:

Ne plendez tua fato,
Ma serchez altra voyo.
Agnoskinta la kulpi
Tu certe trovos venti
Duktont al bon portuo.

**Yuneso**

Yuneso ! Evo di Deo, virga del temp' e del morto,
Vers portreto dil amo qua modlis tua vizajo,
Ka falchesar o velkadar esos sempre tua fato ?

Beleso di qua l' preco esas gracio nefinita,
Argil' neimitebla, inter qua palmi presinta,
Qua fairo parfacis tu sen nigrigar tua vangi ?

No, tu ne es mortiva. Ek la ligili dil karno,
Tua spirito transvivas; e pos ke la korp' ruinesis,
Tu brilas en l' okuli dil oldo, dolca lumo...

**Ho ve !**

Tam longe, kam brilos inter mea fingri
Mea vivo sub sun-lumo quale perlo,
Me nule permisos ad ul korvo o merlo
Kontestor ol a me per granda kriadi.

Tro quik evo venos e gracio foriros.
La treno siflante duktos me vers mortor.
Ube haltar, Sinioro ? Ho ve ! Ta agro pasos
E pasis ta floro quan me volis kolior.

Ho vivo ! Ho voyajo jus entraprezita,
Ho cielo kovrata per dika kurteno...
Yen hike venonta la nigra spozino,
E yen sur la fluvio la barko funesta...

Via quieteson me tro multe prizis,
Bela posdimezi d' autuno o printempo,
Dei quin la foto mentioza surprizis
Sub la tremetanta lumo dil bosketo.

Kande sangifanta la suno vesperal
Lansas mea revi kontre l' olda muro,
Ho quante me tremas sequar lua kuro

Qua dronus me kun ol en l' ondo ocidental !

Ube ritrovar vi, omni quin me amis,
Kari qui sen adio forfugis en l’ ombro ?
Gepatri, spozino, ka vi ya perisis
Dissolvita meze dil imensa nombro ?

Quon esas la vivo ? Pro quo tante jemar ?
Qua povus evitar mem kelke ta probi ?
Enterigo bone remedias la mali
Quin nula mediko fanfaronas flegar.

Nu irez, nu helpez hedero verdeskor.
Ne kredez tu sola por ta lasta tasko.
Irgu quan depresas la prevido mortor,
Kad il vere darfas proklamesar homo ?

## *Valdis Sprogis*

Valdis Sprogis esis latviana poeto, qua skribis originale en Ido, ed anke multe e talentoze tradukis de latviana literaturo. Pri il ni havas poka informi biografiala: nulu respondis a nia biografiala inquesti.

**Mikra donacajo**

(dedikita a Boris Aaronov)

Me volas verso donacar a tu,
amiko, quan nulkande me vidabis.
Ma l' amikeso ta es forta, granitatra,
ol vera monumento divenabis.

Ja longa yari pasas, triadek,
la mondo es vidinta mala sturmi,
ma nia letri flugas same kolombatre,
plubeliganta maxim nobla turmi.

Ni granda skopon volas atingar —
nun nia ero esas advenanta.
Omnube Ido sonez vaste, radiatre,
al amikeso omnin advokante.

Ni quale oron volas disdonar, —
ta esas nia ecelanta volo.
Per Ido la homaro povas rinaskar,
del equatoro til la kolda Polo.

(1958)

**A Baltika Maro**

Mea kara Baltika Maro,
esez amata da la homaro !
Gardez fortege la Paco dil mondo,
kontre militi bruisez singl ondo !

(1962)

**Dedikita ad Erna Vorobyova**

Esez felica l'aniversario:
yen la deziro per Ido-karto !
Joyez la kordio, kara sendario,
qua prizas grand idei ed arto !

(1965)

**Nur por sola bela rozo**

Nur por sola bela rozo,
tradi - ridi,
me girlandon alta plektis,
tradi - ridi - rallala !

Nur pro sola bel yunino,
tradi - ridi,
me kavalkis longa voyo,
tradi - ridi - rallala !

En vespero emocoza
tradi - ridi,
me komencis la kavalko,
tradi - ridi - rallala !

Kand atingis la vilajo,
tradi - ridi,
elu stacis en la pordo,
tradi - ridl - rallala !

Me manuo ad el donis,
tradi - ridi,
ma ol restis sen acepto,
tradi - ridi - rallala !

(latva popul-kansono *Bij man vienas rozes dēļ*, tradukita da Valdis Sprogis)

**Ho, lucieto**

Ho, la verda lucieto,
venez kun me ludetar !

Tu en la profunda maro,
me en querka batelet'.

Quik ek-natas lucieto,
kaptas mea bel kronet’.

Ol portesis tra la maro
per la aquo bulifant.

Ol foriris, ibe restis
en la fora mar-bordet’.

En la fora marbordeto,
en korteto fiancal...

(latva populkansoneto, tradukita da V. Sprogis)

**La fableto**

Per blanka kavaleto
Kavalkadas la fableto.

Tre rapide hastas olu,
la flugilo es de oro.

Kavalkadas e kavalkas,
olu hemo ne posedas.

Til ke l’ nova revi finas
Olu quik la hemo livas.

Me tre longe fore esis,
nun itere me lu vidis:

De arjento es hufeti,
blua flori — la brideto.

La duktilo es perloza -
Kavalkadas e ne stagnas,
olu hemo ne posedas.

(poemo da Aspazija, tradukita da Valdis Sprogis)

**Valoras**

En instanti desesperoza
la manui falas surmenita,
me sentas — es vane sufrar
por tu,
eterne neacesebla,
nulube trovebla,
indiferenta, inerta
homaro.
Quaze kontre monto giganta
mea esforci ruptadas,
quaze en dezerto sabloza
mea pazi e traci sinkadas.
Mea penado sikeskas
quaze aquo de manuo
e mea yuneso foriras.
En pektoro fatigita,
solitara e povra,
la anmo sentas su kolda.
Vane ! Omno es vana !
Ne valoras !

En la profundaji dil vivo,
en fango sufokiganta
apareskas vizajo
di la homaro —
domajita e sangizita.
E men itere kaptas dolori
e fluas lakrimi,
senfine fluas,
e deskoldigas glacio mea.
E la kordio itere es varma e vasta
quale la suno en la printempo.
Me extensas la manui:
Venez che mea kordio
vi, omni, la aplastita e la refuzita !
Me kisas tu,
la domajita e la sangizita,
kara vizajo dil homaro !
Me fidas a tu !
Qua es sinkinta, povas levar su...
Tu, la eterna fonteno
quan forco elevas ad supre, -
me amas tu, homaro !
Prenez mea pulsanta kordio,
prenez mea lakrimi !

Prenez mea esforci !
Me amas tu
quaze matro sua doloroza infanti.
Kun tu me kreskas,
kun tu me grandeskas, me sentas —
ne esas vana.
Valoras !

(Poemo dal latva poetino Aspazija /1868–1943/, tradukita da Valdis Sprogis)

# *Ausma Pormale*

Ausma Pormale (1939–1979) esis latva civitano, qua skriptis poemi originala *anke* en Ido. La propozata selekto de poemi venas de yari 1964, 1970 e 1972. Plu ampla informi biografiala mankas... ofte letri ne recevas respondo !

**(sen titulo)**

No, me ne povas ne kantar kansoni,
quale hirundo ne portar printempo !
Me kantas ofte, quale la hirundo
kun ali en la flugo gracioz...

**Ridetez...**

La maxim bela vetero en la naturo esas printempo.
Amoro esas la maxim bela tempo en la vivo homala.
La maxim tenua kreuro esas maiflori
E me donacas la fasketo a tu...

R i d e t e z
    pri la elegiala kaliceti ! ...

**(sen titulo)**

Vu povas joyar,
kande mea vangi lakrimin
quale flori petalin
varsas,
nam me ploras
de feliceso...

**(sen titulo)**

Mea dorno volas devancar tua joyo, —
Ne dicez, ke me es kruela, ne dicez.
Mea dorno volas abasar tua kapo, —
Ne dicez, ke me es malica, ne dicez.
Mea dorno es dolca por mea amato,
Mea dorno promocas to, quon me amas.

**Ludo**

Verda maro. Blua revi.
Homino che maro sidas.
Verda maro. Blua revi.
Feliceson elu vidas...
Verda maro. Blua revi.
Homino che maro sidas e ridas...

**(sen titulo)**

Me pensas pri la jorni:
ca esas ja pasinta...
Ma quale ? —
Yes, quala esis ica jorno ?!
E quala esos la jorno di la morgo ?
Me ne respondos.
Respondos
Mea laboro...

**Ye l' autuno**

Ye l' autuno ni spektas adsur la querki ankore verda
E ni vartas olua ardoreso la autunala,
Ma ni ne audas, ke la kruela autuno rideskas:
— He, vu ne pensez, ke sole la querki subisos !
No, ni ne pensas ! Pos autuno esas vintro...
Ni ne pensas, ma savas: printempo — pos la vintro.
Ne tristigez, la querki ! Ni ankore ne mortos, amiki,
Esas bel ardoreso, esos bela verdeskar !

**Advenez...**

Advenez, se tu povas,
che me en la vespero
quale poemo nova
o la vival espero !

Advenez, se tu povas,
tu esas tam tenera
tam la verso nova
o Suno sur la tero...

**La poezio**

Quale la maxim tenera sono
En mea oreli soneskas tu,
Kande me pensas pri tu, la bono.
Quale la maxim afabla suno
En mea anmo brileskas tu,
Kande me ya spektas tu, la bono.
Quale la maxim orea luno
En mea nokthori aparas tu,
Kande me revas pri tu, la bono.

Quale ni nomos ca vivo astrala ?
Quale a vivo astrala ni dankos ?

**Poemeto**

Ica dio esas blanka...
Ka tu anke ?
Ica nokto esos tenera...
Me... esos Venero.
Ho, joyo !

**Saluto**

Me amas tu quale la rozo amas la Suno.
Saluto al Suno
ye nia matini.
Aparez a me quale orea luno aparas a nokto.
Saluto al luno
ye nia nokthori.
Me amas tu quale reda rozo amas brilanta Suno.
Saluto al vivo.
Konfidar esas nia amikala devo,
Mea saluto a tu.
Ka tu anke volas mea revo...
Aparez a me quale blua nokto dil amoro
aparas a luno...

**Mikra saluteto al samideano**

Quale vu standas, mea yun amiko ?
Ka vu ja lektis nia "YUN Amiko" ?
Ka vu komprenas sempre *Ido-Devo* ?
Vivez Idisti e la Granda Revo !

**Pro quo ?**

Pro quo on dicas, ke ni ne es amiki ?
Miskompreno, miskompreno.
Me ne havas grand amoro,
Me ne havas vua anmo
E me havas vua manuo,
Kande vu salutas me.
To es leda miskompreno,
Ke on dicas: ... no.

**Amikala salutl**

Kordiala saluti al amikala festo -
Kordiala saluti al homi, qui laboras por
Paco dil mondo,
Qui laboras por beleso dil vivo,
Qui laboras por feliceso dil anmi.

Vi esas quale rozi — por tenera amo.
Vi esas quale pugni — por granda kombato !

# *Axel Rylander*

Axel Rylander esis elektral injenioro, qua laboris en statala e komunala servo. Il interesesis pri Esperanto en 1933, ma trovis Ido plu facila e kun plu internaciona vortaro. Il recevis Diplomo pri Docado en 1935. Il esis direktero dil Instituto di Linguo Internaciona en Suedia, qua i.a. docis Ido per korespondo. Il publisis precipue en *Komuniki*, organo di Sueda Ido-Federuro. La sequanta poemo ja aparis en *Antologio* (duesma tomo) da Andreas Juste.

**Me renkontris tu...**

Me renkontris tu somere.
Lejera qual elfo, bela qual rozguto
tu dansis sur la prati.
Ni vagis kune tra boski e birkoforesti.
Tu donis a me de tua yuneso
e tua boko suflis ke tu men amis.

Me renkontris tu autune.
Esis nebuli sur la prati
ed esis la tempo di pluvo.
Ni disputadis, e tu dicis ke ni mustis separar.
Tua voco esis harda,
tua okuli indiferenta.
Tu iris — e me esis sola.

Me renkontris tu vintre
en la grand urbo.
Tu me ne vidis nam tua regardi esis nur por lu.
Ma la varmeges' en mea sango —
L' ardoroza palpitado dil kordio
naracis por me la fablo dil somero.

(1949)

# *Heidi Neussner*

Heidi Neussner (n. 1929 en Berlin) dum multa yari esis un ek la maxim importanta dukteri dil Ido-movado, kun sua spozo, Alfred Neussner, kun qua el mariajesis en 1950. Heidi e Alfred interrenkontris dum Esperanto-yunarala renkontro en Berlin. El lernis Ido per sua spozo. Heidi Neussner instigesis poemifar da Andreas Juste en 1980, ye seminario duktata da il, en La Chaux-de-Fonds (Suisia). Til nun aparis tri poemkolekturi: *Galimatiaso* (1988), *Pasema instanti* (2000) e *Haiku-atra poemi* (2001). Altra poemi publikigesis en Ido-revui.

## Nomado

Volunte me esus nomado
sempre sur voyi iranta,
sempre nov-deskovranta.
Me prizas la vasta vagado.

Aceptas me pluvo e suno
kom parti di plena vivo.
Vintre me marchas tra nivo
e tra foliar' dum autuno.

Sempre nova decido
ye omna krucumo dil voyo,
por kuriozeso e joyo
dop omna montet' nova vido.

Ma kande venas vespero,
fineskas la granda vagado,
erektas tendon nomado
irgaloke sur tero.

Aranjas itere sorgeme
instalur' konocata
e familiar' cirkondata
su sentas sekure e heme.

## *Louis Pascau ("Lui Pasko")*

« Me naskis yel 17a di marto 1913, en Le Croisic, mikra pesko-portuo, sude di Bretonia (Francia), qua donis a me mar-pasiono. Pos studiado en kolegii di St. Nazaire e St. Brieuc, me navigis ad Accra, chefurbo di Gana (Afrika), ube me jeris bazaro e joyis konoceskar l' Afrikani. Milito eventis. Kom infantriano minima-ranga, me sendesis ad Hulst (Holando). Mea regimento mustis quik retretar. Kaptite, me sucedante divenis, en Polonia, Germania, Chekoslovakia, Austria... ter-piochagisto, manu-agisto en sukriferio, farmo-servisto, desfangizisto... e maxim nehabila pri omno ! Tandem en Francia, pos ula judiciala studiado, me funcionis kom statala domenisto. Sempre, omnube, me obediis neambicieme *hobio: skribachar mikra kozi. Ido revelesis a me da frati Moureaux, erste yel mea 56a yaro, e delore me ludis uzar ta linguo. Yen do ula proburi, sat kurta, por ne tro tedor. Amen ! »

**Idisto en Thun (Suisia) — 1975**

(Nur kom memorilo, ca naiva fantaziajo dedikesas humile a nia salvintini: Damzelo Bosshard e Siorino Walser, kun gratitudo)

Yen, avan fenestro, en cielo, V i r g i n o,
Quan ul M o n a k u lo surveyas severe,
E suno briligas, ho ve ! senespere,
La nivo kovrant ta damzelo sen fino.

Yen infre A a r e fluante kantanta,
Yen tekti tegula fidel a pasinto,
Yen dolca vespero nun pastelizanta,
Til steli naskanta, ca pinto... ta pinto...

En alta kastelo di T h u n , romanala,
Yarcenti transvivis por nia vizito.
Ma Santa Beatus ne levis su a la
Riskanti en groto ... Fi ! la ne-polito !

Sur lago navigis ni, la temerari,
E til I n t e r l a k e n, ya inter l' azuro
Dil cielo... l' azuro dil aquo. Montari
Violea cirkondis la bel aventuro.

Ed en B e r n , ni vidis stranjaji: la frapi
Ad klosho da viro tot-ora; muliero
Okul-bendizita stacanta sur kapi,
Superb espadiero, ya ma balanciero.

Ni vidis stacar e falar sur quar pedi,
E plumpe dansar ocilante, pregante,
En foso, quar ursi fur-bruna, plump ! e di
Kantono l' emblemi hanch-movis grunante.

Acensis ni uldie, somite di N i e s e n,
Til agli, for nia industrialaji,
Tam alte kam fiera klimeri, ma ni, sen
Penar tam riskoze kam li, nam per kaji.

Ulnokte, tro kurta, me vidis do de dop
La dorsi di turbo, kolor-vestizita
Suisulo lansanta standardo ... hop ed hop !
Hop ! — Hura ! — Hop ! — Hura ! Hop ica ! — Hop ita !

Kolor-vestiziti sufleskis en tubi
Longega ! ... longega ! ... e li modulacis,
Kom voko flugant del abismi al nubi,
Melodio profunda vers ombri qui tacis.

"Exkursi e festi ? — questionis seriozi —
Ka vi ne laboris ? Kad esas serioza ? "
Ba ! joyo ne nocas la linguo. Per proza
Raporto, li traktez serioze Id-kozi.

**Amoro vice milito**

Amiki, ni juez totsimple la suno !
La luno disradias por omna revemi.
La cielo observas per centi de steli
Ta bulo tam mikra kam pomo: la tero.

Potento, quon es tu en ca universo ?
Glorioza formiko. E por quo, humili
Sennombra, donante ganante sufregi,
Vi kuras blindatre, klamante, ad morto ?

Askoltez poeti kantanta lo bela.
Vivigez la penso dil saji serena.
E sempre pri singla instanto, nu ! joyez.

En lasta bosketi restanta caglobe, ,
Geyuni, mem de antipodi, advenez
Luktar, ne pro odio, ma nur amoroze.

**La polutita muevego**

Puerulo tre dolce visheskis muevego.
Il dolce, tre dolce, netigis un alo.
Aparas la plumi, ma kelke krumplita.
Nam esas l’ ucelo ve ! nek obsidiana,
Nek arte skultit ek ebeno, ma karna,
Vivanta, sufranta, tremanta. La puero
klameskas tre fiere: “Nu ! videz ja l’ alo !”
Il tacis, nam lore il sentis l' ucelo
Viskoz moleskar e tensar la du gambi,
la kapo pendar, e klozar su l' okuli.
Ne plus la muevego glit-flugos super ni,
ne plus delektesos vidar oceano,
tektaro, foliaro, agraro, fluviaro
pelmele de nun ocilar sub flugado;
ve ! ve ! La muevego nun esas mortinta !

(Sur la plajo sordida, pro naufrajo dil “Amoco-Cadiz”, petrol-navo 500.000-tuna)

**Pos foliumir olima libro pri homini**

Ye la debuto
Di ca yarcento,
Ul moralisto
Ya interdiktis
A la muliero
La bicikl-uzo;
Pro ke — il dicis —
La pedalago
Pedon descelas
E mem ol montras
Parto del suro.
Or, taepoke,
Segun la modo,
Longa la robo
Kovris adinfre
Mem la boteto.
Nia avuli
Juis vidar la
Nur maleoli
Ledro-kovrita.

Ho ! moralisto,
Tu ne konocis
La hominaro.

Tu ne memoris
Eva, qua metis
Nur vito-folio.
Tu ne previdis
Nuna jupeti
E dekolturi,
Nek tu konocis
Sempra viraro,
Qua emoceskus
Pri nur un haro,
Se la cetero
Tote celesus.

**(sen titulo)**

L' aquo-sprico retrofalas,
desesperant
atingar la cielo.

**(sen titulo)**

L' akaparemi venas.
For-irez, kapristo,
for-irez kun tua kapri !
Adube fugis l' anmo dil monto ?

**(sen titulo)**

En la korto dil azilo,
olda navano
delonge ne vidinte maro,
su-inklinante a barelo de pluv-aquo,
longe, longe extazadas...
Ma pri quo, nu ?
Ligno-peceto flotacas...

# Komentaro (1980)

*Tazio Carlevaro*

Kelka yari ante nun, kande Louis Pascau e me expresis ensemble l’ opiniono, ke esus oportun editar antologiala libro de modem Ido-poeti, ni ne previdis, quala desfacilajin ni renkontros. L' unesma (ma precipua) desfacilajo esis la kolektado dil materialo, qua trovesas generale dispersita, manuskripta, o imprimita en mikra revueti kun pok aboneri. Duesma desfacilajo esis la trovo di biografiala dati pri l' autori. Regretinde tro multa letri malgre pretendita korespondemeso restis sen respondo. En ta parto amiko Pascau facis laboro preske superhoma.

Nia skopo esis pruvar ke nuntempe l’ Ido-poezio ne nur ankore existas, ma ke ol mem florifas. Ton savas poki, mem inter l’ Idisti. Ni vizis precipue originala poeti: pro to ni lasis kelke adlatere ta poeti, qui okupis su exkluzive pri tradukado. La tradukuri, quin vi trovos hike, venas generale de poeti qui plu multe laboris en originalliteratura domeno.
Altra kondiciono dil selekto esis l’ aktualeso dil autori. Ni exkluzis ta poeti, qui segun ni, apartenas a plu frua epoko dil Ido-literaturo, quala Tom Sweetlove, Sigvard Quarfood, Gilbert H. Richardson , Gilbert Vallaeys, Jules Houillon, ed altri plusa.
Finale restis dek e un autori. Sat richa rekolto, qua tamen ne sempre inkluzas poeti kun sama valoro, o kun sama produktiveso.

Andreas Juste es la chefo dil eskadrono, e probable anke la hodiala Ido-poeto maxim fertila e kun tre profunda konoco (anke tra propra elaboro) dil teknikala moyeni dil Ido-poezio. Segun me, omna futura Ido-poeto ne darfos skriptar sen parstudiir lua verki (ed olti da Louis Pascau e Marcel Bouts). Ta nova poeto mustos sugar quale matrala lakto lua tekniko, e lua generala poetiko. A. Juste komencis sua aktivesado per hero-komika poemo *La serchado*, skribita en 1961, ma publisita erste en 1972. Pro to lua unesma verko editita esas *La soneti*, kompozita en 1962 e publisita en 1963, qua quik konocigis il dal publiko, qua cetere anke quik prizeskis lu. Tre matura *Odo a Couturat*, skribita en 1964 e publisita en 1966, fermigis ilua famo, ja existanta. Inter 1972 e 1978 il skribis divers *Epistoli*, di qui nur parto aparis koram la publiko, en qui la poeto “rivizitas” poeziale, kun intenci morala e didaktikala, problemi sociala, interlinguistikala, poetikala, linguistikala: ecelanta didaktikala poezio.
En 1973 aparis plusa sajeso-verko: *La fabli dil olda korvo*. Samyare il preparis la manuskripto di varioza verko, kelke komika, kelke serioza, kelke bizara: *Vitra perli*. Il ipsa preparis propr antologiala verko *De divers instanti*, kun poemi de 1961 til 1974. *Bunta garbo* propozas la tradukal verki da Juste (1978).
A. Juste, cetere, ne esas nur poeto, ma anke talentoza literaturkritikero, ed exploremo pri l’ Ido-kulturo. Tale il kompilis e publikigis l’ *Antologio dil Idolinguo*, homajo a poeti e skripteri idista dil unesma periodo (unesma tomo, 1973) , e dil duesma periodo (duesma tomo, 1979), verko kompletigota per triesma tomo.
En 1981 il docis dum un tota semano en kurso pri Ido-kulturo e -literaturo an l’ Internaciona Vakancala Skolo di La Chaux-de-Fonds. La texto publikigesos.

Andreas Juste es poeto qua dominacas multa metri e multa strofo-formi, tre atencoza a problemi

di ritmo e di eufonio. Exemple, kun Pascau e Bouts, il introduktis cetere sporadike ja uzata evito dil hiati intervorta (ex.: “sua amiko”, “sua ordino”), sive per kraza pronunco (“suamiko”) , sive per frazo-transformaco (“ordino sua”). La selekto dil poemi da Juste hike prizentata es mikreta parteto de granda produktado.

Prelasta en ca *florilegio, tamen nur pro ke il ipse deziris lo, esas l’ altra magna persono dil hodiala Ido-literaturo: Louis Pascau.
Il esas fekunda, humoroza autoro di kurta prozala skisuri, noveleti, quin il cizelas delikate, per linguo vivaca. Il multe tradukis del franca klasika literaturo. Lua verki aparis precipue en *Progreso*, ed en *Ido-Letro*. Lua poemi pov- esar lirika instanti, ma plu ofte il montras su en reflekti pri spontana inspiruri, ed anke en valoroza, nam humoroza moralfilozofiala verketi, kun imaji aludiva. Il es anke bona konocanto dil diferanta metrikala sistemi, ed il esforcis trovar maxim apta transpozi por ta skopo anke a Ido. Regretinde lua verki es tro dispersita en revui e revueti. Segun me, il meritas tota tomo kun kolekturo kompleta de lua verki.

Altra granda voco, ve tro frue silencinta !, en la modern Ido-poezio es certe Michel Bouts. Il lasis a ni poka verki, ma to poka plasizas il quik an alta poeziala nivelo, kun Juste e Pascau. Ta poeto uzas poka rimi, ma rafinite uzas ritmi, qui suportas poezial inspiro kun tre densa semantikala strukturo. Lua temi es la lirika inspiro, l’ instanto fuganta, e pro to, ofte, anke profunda medito precize pri ta instanto fuganta, e do pri la senco dil vivo e dil morto.

Del nordo venas Hans Brismark, qua tamen apartenas a generaciono plu anciena kam l’ indikit autori (il naskis en 1889). Il lasis ne multa originala verki: probable la poemo hike trovebla es lua maxim bela. Plu konocata il es pro sua tradukuri de Omar Kayyam e de Platon, l’ *Apologio di Sokrates* (1952–3). Preske omna lua verki aparis en *Sueda Mondolingual Revuo*.

En la sama periodalo aparis anke sat reguloze la poemi (tradukuri e originalaji) da Axel Rylander, poeto delikata, e certe plu konocata kom tradukero.

Vera nova voco en l’ Ido-literaturo prizentesas dal japoniano Kozi Sato, di qua ni propozas kelka japoniana ritmi. Il ne rekte tradukis del japoniana literaturo, ma kreis en Ido segun japoniana ritmi e autori. L’ aludema kontenajo dil japonianatra poemi da Kozi Sato bone konkordas kun linguo skematre esencala.

En tal antologio on ne povis karear anke verko dal multe skriptinta Ido-pioniro ukrainana Boris Aaronov. Il multe tradukis, i.a. populala kansoni e lirika verki da Yevtushenko. Il skriptis anke originale, ma ofte kun tekniko kelke poke rafinita, sen evitar la sufixo-rimi e la duim-rimi (ex.: KoIda / Oldo), qual es cetere la kustumo dil rusa poezio. Regretinde il semblas kelkafoye tro emfazema, kun patoso a ni kelke stranjera, qua tamen es faceto en nia internaciona kalidoskopo.

Quon ni dicis pri Boris Aaronov es valida anke koncernante Nikolay Gaponenko. Tamen Gaponenko, anke ukrainano, verkifis plu multe kam Aaronov en literaturo originala en Ido. Malgre teknikala manki, lua tradukuri de Taras Shevchenko esas atencinda. En originala poezio il preferas romantika e patriotala temi, e pro to, ye nia oreli, il es kelke tro *bombastika. Polemiko mem tranchiva en poezio es certe posibla, ma la poeziala tekniko mustas lore esar min kruda, e la pensi kelke min emocoza e do plu parlaborita.

Latvia, quale Ukraina, dum multa yari esis bastiono dil Ido-movemento en Uniono Sovietala. Anke en Latvia ne mankis poeti, quala Valdis Sprogis, poeto kun versifo facila, lejera, forsan mem troe, pro ecesiva tendenco al rimifo per sufixi. Lua originala poemi es bone strukturizita, forsan tamen il uzas poka varieso en ritmi. Segun me plu interesiva es lua poemi tradukita, ex. del latva poetino Aspazija, e poemi populala. Il publisis tre poke: quale omn autori de Uniono Sovietala, lua verki cirkulas inter amiki ed estimanti nur en manuskriptala formo.

Il ne restis sen sequanto en Latvia ipsa. Me aludas Ausma Pormale, qua mem superiras il ye teknikala nivelo. Elua poemi es bela florifo poeziala di lirikal inspiro, facita per libera tekniko, sen tro granda sorgi pri rimi: l' autoro preferas uzar densa e varioza texturo ritmala. Ausma Pormale es tre interesiva voco, qua meritus plu granda konocesado.

Tre modern aspektas la verki da Mirosław Więchowski, poloniano, yuna homo meditoza, kun kontenaji tre humana, qui atraktas ne nur l' atenco, ma anke la kordio. Il uzas libera versi, kun tranquila ma apta e varioza ritmi. Ofte il uzas l' imito per soni tra linguo. To es do poezio qua mustas laute lektesar. Espereble, il duros skriptar en Ido.

# Komentaro (2019)

*Tazio Carlevaro*

Kande, kun Louis Pascau, en kunlaboro kun Andreas Juste, ni decidis prizentar mikra antologieto de Ido-poeti, ni ne imaginis, ke ta laboro esos tante desfacila. Omno trovesis en mikra revueti, o en libri ne facile trovebla. Malgre la fakto, ke ta antologieto koncernas *moderna* Ido-poeti, e ne le antiqua.

Quik pos l' aparo di ca antologieto en 1981, ni konfrontesis kun til lore ne konocata poetino, Heidi Neussner. El apartenas certe al generaciono dil Ido-poeti, quin ni examenis en ta tempo. Tamen, la yari pasis, e ni ne preparis nova edito dil antologieto. Pro diferanta kauzi: la vivo, la laboro, la saneso. Forsan, koncernante me ipsa, anke la pokopa perdo di intereseso pri interlinguistikala questioni.

Dum ca yari, eventis anke la regretinda morto di Louis Pascau e di Andreas Juste. Ed anke mea stando ne esas ecelanta. Mea evo montras klare, ke me ne plus esas yuna.

Me do pensis, ke me debas multo ad amba mea mentori di antiqua pasiono. E ke pro to me povas rieditar l' antologieto. Ma kun l' adjunto da poemo da Heidi Nessner, lore ne konocata da ni kom poeto.

Quale standas l' Ido-literaturo e l' Ido-kulturo? Quik pos la preparo dil antologieto, me questionis Andreas Juste pri la destino dil Ido-kulturo, qua a me, lore, semblis dekadar rapide. Il respondis, mencionante sua konfido al futuro. "Sempre, kande on previdis la fino di Ido, l' Ido-mondo ritrovis forteso e kapableso rikomencar. Ido ritrovos nova vivo en l' olda radiki". Me kelke dubitis pri to, ma ni ne diskutis pluse.

En 1998 mortis Andreas Juste. Cadie, Louis Pascau preske obliviesis dal idista mondo. Malgre lua ecelanta kurta noveli.

E tamen, Andreas Juste previdis korekte. Nov autori, nov idei, nova spirito. Ma anke nova maniero difuzar kulturo. Nova kulturala homi, plu interesata pri la linguo, kam pri la movemento, plu aktiva en la produktado di kulturo, kam pri propago. Li laboras en moderna maniero konocigar sua laboruri: per formati dijitala, ne plus — e certe ne nur — per formati antiqua.

Ica fenomenon deskriptis Gonçalo Neves en ampla e profunda esayi aparinta en du kayeri di *Literatura Foiro*, en qui ni lektas pri la renesanco dil Ido-kulturo. Kun altra, nova, forsan stranja, ma interesiva fenomeno. La fakto, ke kelk autori skriptas anke en Esperanto. E forsan anke en altra lingui artificala[1].

Me esperas, ke la cadiala generaciono dil interesata planlinguisti ulfoye anke preparos antologio.

[1] Gonçalo Neves: «Esperanto kaj Ido. Malsamaj vojoj sur Parnason». En *Literatura Foiro*, n-ro 293 (junio 2018), p. 153–168; n-ro 294 (agosto 2018), p. 220–230.